

*Sanja Miletic*¹

INTERFERENCJA JĘZYKOWA² W TWORZENIU KONSTRUKCJI WARUNKOWYCH PRZEZ POLSKICH STUDENTÓW, UCZĄCYCH SIĘ JĘZYKA SERBSKIEGO JAKO JĘZYKA OBCEGO

Słowa kluczowe: język serbski jako obcy, język polski, interferencja językowa, błąd w nauczaniu języka obcego, konstrukcje warunkowe

Streszczenie. W artykule przedstawiona jest analiza błędów w tworzeniu konstrukcji warunkowych w języku serbskim, popełnianych przez studentów Filologii Słowiańskiej UŁ, uczących się języka serbskiego jako języka obcego, oraz problematyka związana z nauczaniem języka obcego a interferencją językową, na obszarze nauczania konstrukcji warunkowych w języku serbskim jako obcym. Podstawą badań jest korpus pisemnych prac domowych i testów zbieranych przez sześć lat prowadzenia zajęć nauki praktycznej języka serbskiego jako obcego na wszystkich poziomach, jak również celowo dla tego badania stworzone ćwiczenia związane z różnymi zagadnieniami. Ze względu na to, że konstrukcje warunkowe w językach serbskim i polskim różnią się mimo wielu podobieństw, oraz na to, że język serbski ma o jeden syntaktyczny (ale nie semantyczny) typ warunkowej konstrukcji więcej niż polszczyzna, te konstrukcje są jednymi z najbardziej problematycznych dla studentów. Popełnianych jest w nich stosunkowo najwięcej pomilek, które potem prowadzą do powstawania innych błędów. Badanie dlatego ma za cel przedstawienie wszystkich typów konstrukcji warunkowych w obu językach, ich porównanie i pokazanie błędów popełnianych przez studentów, jako wynik interferencji językowej. Przedstawione zostaną także propozycje zapobiegania błędom, w celu ich unikania i zminimalizowania w przyszłości.

1. METODOLOGIA BADANIA

Podstawą badań jest korpus pisemnych prac domowych i testów napisanych przez studentów Filologii Słowiańskiej na Uniwersytecie Łódzkim, zbieranych przez sześć lat prowadzenia zajęć nauki praktycznej języka serbskiego

¹ sanjamiletic@uni.lodz.pl Katedra Filologii Słowiańskiej, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Łódzki, 90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173.

² Interferencja językowa, w zależności od autorów, nazywana jest jeszcze i *transfer negatywny*, jak również i *transfer ujemny* (zobacz, np. Odlin, Komorowska, Dąbrowska, Markowski).

jako pierwszego albo drugiego języka obcego w trakcie studiów na wszystkich poziomach, jak również celowo dla tego badania stworzone ćwiczenia z różnymi zagadnieniami, związanymi z tematyką badania, z akcentem na ćwiczeniach polegających na tłumaczeniu zdań z języka polskiego na serbski (w których jest najłatwiej zauważyć interferencję językową) oraz tworzeniu konstrukcji warunkowych z podanych słów i typu warunkowej konstrukcji w języku serbskim.

Języki serbski i polski, jako języki słowiańskie, są do siebie podobne i dlatego, za bardzo polegając na własnym poczuciu języka, jak i na języku ojczystym, studenci często popełniają błędy, co jest konsekwencją tego, że im języki są strukturalnie bliższe, tym częściej pojawiają się błędy interferencji (Dąbrowska, Pasieka 2006, s. 18). Jeśli się temu problemowi nie poświęci uwagi, trudno jest go się później pozbyć.

2. PROBLEMATYKA

Opanowanie języka obcego jest zawsze ograniczone patrzeniem na świat przez pryzmat języka ojczystego. Owo spojrzenie jest początkiem interferencji, które następują zarówno podczas rozumienia tekstów obcojęzycznych, jak i w trakcie tworzenia tekstów w języku obcym. Ze względu na to, że konstrukcje warunkowe w językach serbskim i polskim różnią się mimo wielu podobieństw oraz na to, że język serbski ma o jeden syntaktyczny typ warunkowej konstrukcji więcej niż polszczyzna (typ ten wyrażany jest specjalną konstrukcją gramatyczną), konstrukcje te są jednymi z najbardziej problematycznych dla studentów. Popełniają w nich oni stosunkowo najwięcej błędów, które potem prowadzą do powstawania innych pomyłek. Problemem jest również fakt, że zagadnienie to jest rzadko spotykane w podręcznikach do nauczania języka serbskiego, co jest nieadekwatne do częstotliwości jego pojawiania się, zarówno w języku literackim jak i potocznym. Nieco inna sytuacja ma miejsce w gramatykach języka serbskiego, jak i wcześniej wspólnego serbskochorwackiego, dla obcokrajowców. Problem ten jest omawiany, ale nie zbyt dokładnie (Klajn, 2006, s. 270–272 i Mrazović, Vukadinović, 1990, s. 528–534). Patrząc na podręczniki do nauczania języka serbskiego jako obcego, zarówno te wydane w Serbii, przeznaczone dla wszystkich uczących się, bez względu na język prymarny, jak i te wydane w Polsce, przeznaczone przede wszystkim dla Polaków (od których oczekuje się omówienia tego tematu), można zauważyć, że ćwiczeń dotyczących problematyki konstrukcji warunkowych albo w ogóle nie ma, albo są sporadyczne. Tylko w jednym podręczniku do nauki języka serbskiego została im poświęcona cała lekcja,

ale i w tym przypadku opisano tylko pierwszy typ – realny warunek³. Żeby uniknąć powtarzania tego błędu i późniejszej niemożliwości pozbycia się go u studentów, problemowi temu należy poświęcić więcej uwagi. Badanie ma za cel przedstawienie wszystkich typów konstrukcji warunkowych w obu językach, ich porównanie i pokazanie błędów popełnionych przez studentów, jako wynik interferencji językowej, w celu ich unikania i zminimalizowania w przyszłości.

3. UCZENIE SIĘ JĘZYKA A INTERFERENCJA JĘZYKOWA

W niniejszym badaniu akcent został położony na analizie interferencji językowej, która zachodzi z języka ojczystego (w tym przypadku polskiego) do języka obcego (serbskiego). Więc, według klasyfikacji pod względem kierunku, w którym interferencja zachodzi, (Bednarska, 2014, s. 37), chodzi o tzw. *interferencje postępową* lub *substratalną*. Trzeba również podkreślić, że większość studentów, których prace pisemne i ćwiczenia zostały przeanalizowane, przed rozpoczęciem nauki języka serbskiego, zaczęła się już uczyć (według nowego programu studiów prowadzonych przez Katedrę Filologii Słowiańskiej, przez jeden semestr, według starszego programu już dwa semestry) jednego języka słowiańskiego (słoweńskiego lub bułgarskiego), jak również dodatkowo języka rosyjskiego. W związku z tym, przy analizie spotykana jest także interferencja z innego języka obcego, która jest częstsza na niższym poziomie, ale tu nie zostanie przedstawiona.

Badanie to obejmuje syntaktyczny poziom języka, którym badacze zaczęli się interesować dopiero w latach osiemdziesiątych, kiedy glottodydaktyka zaczęła się bardziej rozwiać. Analizowane będą błędy, które ujawniły się jako typowe przykłady interferencji językowej, wynikającej z różnic strukturalnych pomiędzy językiem polskim a serbskim.

4. CEL BADANIA

Celem artykułu jest przedstawianie, porównywanie i analiza błędów w tworzeniu konstrukcji warunkowych (przede wszystkim w błędnym używaniu konstrukcji czasu, pod wpływem języka ojczystego) jak i złej interpretacji

³ Cała lekcja poświęcona jest konstrukcjom warunkowym w podręczniku *Naučimo srpski 2*. W bibliografii są wymienione i inne podręczniki do uczenia się języka serbskiego jako obcego, wydane w Serbii i w Polsce, w którym omawiana jest ta tematyka.

tych struktur w języku serbskim, dokonywanej przez studentów Filologii Słowiańskiej UŁ. Warto podkreślić, że w tym artykule nie zostanie głębiej zanalizowany ani podział błędów według ich rodzaju (Dąbrowska, Pasięka 2006, s. 18), ani pytanie o przyczyny braków w kompetencji uczących się i powody powstawania błędów, gdyż, *ustalenie przyczyn danego błędu językowego jest zazwyczaj bardzo trudne, a jeśli nawet uda się ustalić prawdopodobną przyczynę, nigdy nie ma całkowitej pewności, że jest to rzeczywisty powód występowania danej usterki* (Dąbrowska, Pasięka 2006, s. 18). Celem przede wszystkim jest, jak już zostało podkreślone, ukazywanie na błędy i ich przedstawianie metodą porównywania obuch języków, jak również możliwości zapobiegania błędom w przyszłości.

5. ANALIZA MATERIAŁU

Analiza zebranego korpusu została oparta na dwóch gramatykach, jednej serbskiej i jednej polskiej. Opisane są w nich konstrukcje warunkowe, które w obu językach przedstawiają typ zdań podrzędnych złożonych. Serbskim źródłem jest najbardziej znana i obecnie najdokładniejsza *Gramatika srpskoga jezika*, autorstwa Stanojčića i Popovicia, polskim zaś *Gramatyka współczesnego języka polskiego, Składnia*, pod redakcją Z. Topolińskiej. Ze względu na to, że analizie podane są błędy, które studenci popełniają, tworząc struktury w języku serbskim, jako podstawa będzie używany podział konstrukcji warunkowych w języku serbskim z gramatyki Stanojčića i Popovicia, jak w tabeli:

	Будући услов	Садашњи услов	Прошли услов	Свевременски услов
Реални услов	<i>ако/уколико + презент/футур II</i>	<i>ако/уколико + презент</i>		<i>ако/уколико + квалификативни презент</i>
Потенцијални услов	<i>каг + потенцијал га + презент (гл. свр. вида)</i>			
Иреални услов		<i>каг + потенцијал га + презент (гл. несвр. вида)</i>	<i>га + перфект</i>	

Tablica z gramatyki *Gramatika srpskoga jezika*, s. 321.

Podział zostanie dalej porównany z odpowiednią sytuacją w języku polskim. Opiera się ona na dwóch głównych relacjach: *JEŻELI p TO q*, i *GDY p TO q*, z różnymi podgrupami, które pokazane są w wybranej gramatyce polskiej (Topolińska 1984, s. 270-292). Trzeba od razu podkreślić, że pod uwagę będą brane tylko te konstrukcje, które gramatycznie, jak również semantycznie odpowiadają konstrukcjom w języku serbskim, ponieważ celem analizy jest wskazywanie na błędne używanie czasu w tworzeniu przez studentów konstrukcji warunkowych w języku serbskim, pod wpływem języka ojczystego.

Jak jest opisane w tabeli, język serbski ma trzy podstawowe rodzaje konstrukcji warunkowych: *warunek realny*, *warunek przypuszczający* i *warunek irrealny* (z tym, że każdy z warunków może być teraźniejszy, przeszły, przyszły i ponadczasowy), zdefiniowane ze względu na dwa kryteria rozróżniania znaczeń warunkowych: *możliwość realizacji warunku* i *czas ważności warunku* (Stanojčić, Popović 2000, s. 320). Od razu wydać, że w języku serbskim istnieje jedna syntaktyczna konstrukcja więcej, jednak nie ma ona wymiaru semantycznego. Chodzi o irrealny warunek przeszły. Innymi słowy, z semantycznego punktu widzenia, w języku serbskim istnieje o jedna konstrukcja więcej, która na planie syntaktycznym wyraża się specjalną konstrukcją gramatyczną. Biorąc pod uwagę, że najtrudniejszą strukturą do nauczania się jest taka, która w języku ojczystym ma tylko jedną formę, a w języku docelowym dwie formy, lub więcej (Bednarska 2014), można założyć, że właśnie w tych przypadkach pojawi się stosunkowo najwięcej błędów.

W dalszej części zostanie pokazany każdy z typów, również z opisem tworzenia danej konstrukcji w języku serbskim i przedstawianiem najczęstszych błędów, popełnionych przez studentów. Przed dokładniejszą analizą trzeba podkreślić, że nie będą oddzielnie przedstawione błędy studentów na każdym poziomie nauki. Niniejsze badanie potwierdziło już wspomnianą tezę, że błędów jest stosunkowo więcej na niższych poziomach, jak również, że bardzo często błędy nie są spowodowane tylko poziomem, ale również motywacją każdego studenta osobno, jak i innymi czynnikami (Dąbrowska, Pasieka 2006, s. 35).

5.1 WARUNEK REALNY

Warunek realny (przeszły) w języku serbskim tworzony jest z czasu teraźniejszego, lub bardzo rzadko z futura II⁴ w zdaniu podrzędnym oraz z czasu przyszłego, albo rzadziej trybu rozkazującego (bardzo rzadko i w ograniczonym obszarze, nawet z czasu teraźniejszego) w zdaniu nadrzędnym. Z drugiej strony, w języku polskim to samo znaczenie jest syntaktycznie sformułowane przez czasy (według czę-

⁴Formy *futur II* nie da się przetłumaczyć polskim odpowiednikiem *czas przyszły złożony*, ponieważ w języku serbskim i jedna i druga forma czasu przyszłego jest złożona.

i w zdaniu nadrzędnym. Bardzo rzadko, w zdaniu podrzędnym może pojawić się czas terazniejszy czasowników niedokonanych. Odpowiednią formą w języku polskim jest konstrukcja *GDYBY p, TO q (II b)* (Topolińska 1984, s. 280), również z trybem przypuszczającym w obu zdaniach (z tym, że w zdaniu podrzędnym rzadziej spotykany jest i czas przeszły). Jeśli chodzi o tworzenie konstrukcji warunkowej, którą wskazany jest warunek przypuszczający przyszły, a więc zdania komunikują o zdarzeniach możliwych (Topolińska 1984, s. 280) bez względu na to, w jakim stopniu realizacja warunku jest możliwa, studenci popełniają błędy, które spowodowane są albo złym zrozumieniem kontekstu, albo myleniem ich z innymi konstrukcjami tego typu, ale z innym znaczeniem. Dzieje się tak dlatego, że w języku polskim istnieją dwa główne typy konstrukcji jeżeli/jeśli i gdyby, a w języku serbskim (oprócz *AKO* i *KADA*) jest i trzecia (*DA*), o której będzie mowa w następnym akapicie i która stanowi największy problem dla studentów uczących się języka serbskiego. O ile pierwszy typ warunku realnego z semantycznego punktu widzenia nie był problemem dla studentów, warunek przypuszczający jest kłopotliwy dlatego, że starając się użyć poprawnej formy, a równocześnie nie mogąc się uwolnić od wpływu języka ojczystego, studenci myślą formy warunku przypuszczającego i realnego, ponieważ w języku polskim i jeden i drugi manifestują się tą samą konstrukcją. Problem również tkwi w tym, że w języku polskim można tworzyć warunek przypuszczający ze spójnikiem *jeżeli*, jak również i z *gdyby*, podczas gdy w literackim języku serbskim (w języku potocznym możliwe są takie konstrukcje) to nie jest możliwe - każdy rodzaj warunku tworzy się z innym spójnikiem. W porównaniu do tworzenia warunku realnego, różnica jest i w tym że, błędy pojawiają się głównie w zdaniu podrzędnym, np.:

Ako bih dobro znao srpski,
Da bih dobro znao srpski, čitao bih mnogo srpskih knjiga.
Da sam znao srpski,
 zam. *Kada bih dobro znao srpski, čitao bih mnogo srpskih knjiga.*
 pol. *Gdybym dobrze znał język serbski, czytałbym dużo serbskich książek.*

albo:

Da bih imao milion evra,
Ako bih imao milion evra, kupio bih kuću i auto.
Da sam imao milion evra,

ale, powstają również i w zdaniu nadrzędnym i podrzędnym:

Ako ću imati milion evra, kupiću kuću i auto
Da imam milion evra, budem kupio kuću i auto.
Kada ću imati milion evra, kupiću kuću i auto
 zam. *Kada bih imao milion evra, kupio bih kuću i auto.*
 pol. *Gdybym miał milion euro, kupiłbym dom i samochód.*

5.3. WARUNEK IRREALNY

Jak już wspomniano, najwięcej trudności studenci mają z tworzeniem konstrukcji warunkowej irrealnej, przede wszystkim ze względu na to, że w języku serbskim tworzy się ona za pomocą specjalnego spójnika *DA*, podczas gdy w języku polskim jest używana ta sama konstrukcja, co przy tworzeniu warunku przypuszczającego. Ponadto, co już zostało wspomniane, w języku serbskim istnieją dwa typy warunku irrealnego: *warunek irrealny terazniejszy* i *warunek irrealny przeszły*. W niniejszym artykule uwaga zostanie poświęcona tylko drugiemu z wymienionych typów, ponieważ konstrukcja warunku irrealnego terazniejszego jest w języku serbskim używana tylko sporadycznie i za zwyczaj wyraża się konstrukcją warunku przypuszczającego, który już został przedstawiony. Główną cechą warunku irrealnego jest to, że komunikuje on o zdarzeniach niezgodnych z faktycznym stanem rzeczy. W takich konstrukcjach prawdziwego warunku nie ma i nie było go, gdyż jest nierealny i to, o czym konstrukcja komunikuje albo w ogóle się nie wydarzyło, albo już się zdarzyło i nie możemy na to mieć żadnego wpływu, ponieważ czynności skończone nie da się zmienić. Ewentualnie, możemy tylko komentować i żałować, że nie stało się inaczej i że nie postąpiliśmy inaczej w danej sytuacji, bo wtedy konsekwencje zdarzenia byłyby inne. Dlatego do tego typu zdań zawsze mogłoby się dodać jedno *ale*, które mogłoby być punktem różnicowania konstrukcji warunku przypuszczającego i warunku irrealnego. Semantycznie, znaczenie to istnieje w języku polskim, i wyraża się warunkową konstrukcją typu *GDYBY p, TO q (II b)*, która nazywana jest *kontrafaktycznym okresem warunkowym* (Topolińska 1984, s. 280). Oprócz różnicy przy używaniu odpowiedniego spójnika, języki serbski i polski różnią się w sposobie gramatycznego układu zdań, którymi wyraża się warunek irrealny. W zdaniu podrzędnym (konstrukcji warunkowej) w języku serbskim występuje czas przeszły ze spójnikiem *DA*, podczas gdy w języku polskim pojawia się czas przeszły albo tryb rozkazujący, głównie ze spójnikiem *GDYBY*. Natomiast, w zdaniu nadrzędnym w obu językach używany jest tryb przypuszczający. Jak i w poprzednim typie zdań, błędy powstają jako skutek opierania się na języku ojczystym i mylenia się w wyborze konstrukcji, którą charakteryzuje się dana konstrukcja w języku serbskim. Tak więc, studenci popełniają błędy głównie w tworzeniu konstrukcji warunkowej, czyli w zdaniu podrzędnym. W zdaniu nadrzędnym błędy tego typu są sporadyczne i nie są związane z interferencją językową, ponieważ i w jednym i w drugim języku w danej sytuacji głównie używa się forma trybu przypuszczającego. Ponadto, często tworzone przez studentów konstrukcje, są niegramatyczne, albo zmieniają lub tracą znaczenie, które mają w oryginale, np.:

*Kada ne bih položio taj ispit,
Da ne bih položio taj ispit, ne bih završio studije.
Ako ne bih položio taj ispit,
zam. Da nisam položio taj ispit, ne bih završio studije.
pol. Gdybym nie zdał tego egzaminu, nie skończyłbym studiów.*

przy czym wszystkie wymienione przykłady błędów, w języku serbskim są non sensem.

Na końcu, jako oddzielną podgrupę, mógłby stworzyć jeden typ zdań, który jest najbardziej kłopotliwy dla studentów. Chodzi o typ konstrukcji warunkowej, która istnieje w języku polskim. W zależności od kontekstu, konstrukcja ta może być definiowana i jako warunek przypuszczalny, i jako warunek irrealny, ze względu na to, że w języku polskim oba warunki można przedstawić tą samą konstrukcją. Natomiast, w języku serbskim nie jest to możliwe, z powodu czego studenci popełniają błędy, nie wiedząc, którą z form wybrać. Np. polskie zdanie *Gdybyśmy się bardziej postarali, zdążylibyśmy ze wszystkim na czas.* w języku serbskim, w przypadku warunku przypuszczającego, brzmiałoby: *Kada bismo se više potrudili, postigli bismo sve na vreme*, natomiast, w przypadku warunku irrealnego, brzmiałoby: *Da smo se više potrudili, postigli bismo sve na vreme*. Przy tworzeniu tego typu konstrukcji powstają błędy, które są konsekwencją nierozróżniania znaczenia i mylenia się w wyborze konstrukcji. Tak na przykład, powyżej wymienione polskie zdanie, zamiast poprawnej formy, jest tłumaczone na język serbski z błędami:

*Da bismo se potrudili,
Kada smo se potrudili, postigli bismo sve na vreme.
Ako se bolje potrudimo,*

Te same błędy zostały popełnione i w następnym przykładzie, gdzie zostały używane dosłownie wszystkie konstrukcje, ale wszystkie błędnie:

*Ako ne bih provodio toliko vremena pred kompijuterom,
Kada ne bih provodio toliko vremena pred kompijuterom, položio bih taj ispit.
Da ne bih provodio toliko vremena pred kompijuterom,*

jak również i:

*Ako (ukoliko) ne provodim toliko vremena pred kompijuterom,
Ako neću provoditi toliko vremena pred kompijuterom, položio bih taj ispit.
Ako ne budem provodio toliko vremena pred kompijuterom,
zam. Da nisam provodio toliko vremena pred kompijuterom, položio bih taj ispit.
pol. Gdybym nie spędzał tyle czasu przed komputerem, zdałbym ten egzamin.*

Błędy te, jak i w poprzednim przypadku, bardzo często doprowadzają do trącenia sensu zdań tak, że native speaker nie mógłby zrozumieć przekazanej informacji, co nie zdarza się w przypadku tworzenia zdań z warunkiem realnym albo

przypuszczającym, ponieważ bez względu na błędy gramatyczne, pole semantyczne znaczenia nie jest naruszone. Z tego powodu, warunkowi irrealnemu trzeba poświęcić więcej uwagi, aby zapobiec błędom tego typu, ponieważ mogą one doprowadzić do nieporozumień pomiędzy rozmówcami.

6. PODSUMOWANIE

Zdania językoznawców na temat powiązania biegłości językowej z częstotliwością interferencji językowej różnią się (Dąbrowska, Pasięka 2006, s. 19). Jedni uważają je za temat pozajęzykowy, drudzy myślą, że interferencja najczęściej pojawia się na poziomie początkującym, z kolei inni są zdania, że student musi osiągnąć pewien poziom biegłości, zanim interferencja stanie się w ogóle możliwa. Badanie to pokazało że, w tym przypadku, w tworzeniu konstrukcji warunkowych, błąd jest powiązany z biegłością każdego studenta osobno (np.: najlepszy student z drugiego roku zrobił dużo mniej błędów niż przeciętny student piątego roku), i że procent błędów zmniejsza się z większą biegłością studenta i jego motywacją, która gra bardzo ważną rolę w nauczaniu języka, ale również ma wpływ i na stopień interferencji językowej.

Analiza problematyki przyswajania i używania konstrukcji warunkowych w języku serbskim przez polskich studentów oraz popełnionych przez nich błędów, potwierdziła jeszcze raz, że tak naprawdę nigdy nie możemy się całkowicie uwolnić od języka pierwszego, w tym przypadku polskiego. Stosunkowo najwięcej błędów pojawiło się w tworzeniu konstrukcji irrealnego warunku przeszłego, z powodu braku takiej konstrukcji syntaktycznej w języku polskim, co i było oczekiwane.

Zostaje jeszcze kwestia możliwych sposobów zapobiegania popełnianiu błędów tego typu w przyszłości. Prawie siedmioletnie doświadczenie autorki w nauczaniu języka serbskiego i chorwackiego jako obcego, pokazało, że najlepszą metodą zapobiegającą tworzeniu błędnych konstrukcji warunkowych jest przeprowadzenie ćwiczeń różnego rodzaju, które trzeba ciągle powtarzać w nowych sytuacjach, szczególnie jeśli chodzi o strukturę irrealnego przeszłego warunku. Jedną z możliwości jest gra językowa, oparta na tworzeniu cyklicznych struktur, typu: jeden student tworzy zdanie z warunkiem irrealnym przeszłym: *Da sam više učio, položio bih ispit*, drugi student zaś tworzy zdanie, zaczynając od drugiej części pierwszego zdania: *Da sam položio ispit, putovao bih na more...* W taki sposób mogą być ćwiczone także inne typy konstrukcji warunkowych. Aby zapobiec błędom tego typu, skuteczne pokazało się również przeprowadzanie ćwiczeń tłumaczeniowych (z czego autorka korzystała w trakcie zbierania materiału do badania), w celu wskazywania na różnice między konstrukcjami w obu językach,

w szczególności tych konstrukcjach, które najbardziej się różnią (w tym przypadku chodzi o warunek irrealny obu typów). Brany jest przy tym pod uwagę fakt, że uczenie się na podstawie różnic pomiędzy językami, przy zastosowaniu metod podejścia konfrontatywnego w trakcie nauczania języka obcego jest dobrą, ale nie jedyną metodą uczenia się nowych zagadnień. Z drugiej strony, nie można zignorować, że właśnie dzięki podejściu konfrontatywnemu do nauki języka obcego i na podstawie analizy błędów jesteśmy w stanie przewidywać niektóre błędy interferencyjne i skupić się od samego początku na ograniczaniu interferencji w nauczaniu języka obcego.

Ze względu na to, że mechanizmy interferencji międzyjęzykowej działają na zasadzie sprzężenia zwrotnego (Wesołowska 1992, s. 64) i że analogiczne błędy będą się pojawiać u osób uczących się języka polskiego jako obcego, dla których językiem prymarnym jest język serbski, ta analiza może zostać wykorzystana także przez badaczy zajmujących się błędami osób uczących się języka polskiego jako obcego.

BIBLIOGRAFIA

- Ajdžanović M., Alanović M., Bjelaković I., Vojnović J., 2006, *Naučimo srpski 2*, Novi Sad.
- Bjelaković I., Vojnović J., 2004, *Naučimo srpski 1*, Novi Sad.
- Bartnicka B., Satkiewicz H., 2007, *Gramatyka języka polskiego. Podręcznik dla cudzoziemców*, Warszawa.
- Bednarska K., 2014, *Rola transferu językowego w nauczaniu języka polskiego Słoweńców*, Łódź.
- Dąbrowska, A., Pasięka, M. 2006, *Błąd językowy – niedostatek kompetencji, luka w sprawności czy niewłaściwa strategia?*, w: A. Seretny, E. Lipińska (red.), *Sprawności przede wszystkim*, Kraków, s. 15–35.
- Duškov M., Korytkowska A., Sawicka I., 2005, *Język serbski dla początkujących. Część pierwsza*, Toruń.
- Gramatyka współczesnego języka polskiego, Składnia*, 1984, pod red. Z. Topolińskiej, Warszawa.
- Klajn I., 2006, *Gramatika srpskog jezika za strance*, Beograd.
- Kryžan-Stanojević B., 2001, *Propozycja ćwiczeń z komentarzem gramatycznym dla chorwackich studentów polonistyki*, w: R. Cudak, J. Tambor (red.), *Inne optyki. Nowe programy, nowe metody, nowe technologie w nauczaniu kultury polskiej i języka polskiego jako obcego*, Katowice, s. 385–392.
- Markowski A., 2009, *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*, Warszawa.
- Miličević-Dobromirov N., Novković B., 2009, *Učimo srpski 1*, Beograd.
- Miličević-Dobromirov N., Novković B., 2011, *Super srpski*, Beograd.
- Mrazović P., Vukadinović Z., 1990, *Gramatika srpskohrvatskog jezika za strance*, Novi Sad.
- Nowakowska M., 2004, *Wpływ niektórych interferencji językowych z zakresu składni języka polskiego na podłożu słowackim*, w: A. Dąbrowska (red.), *Wrocławska dyskusja o języku polskim jako obcym*, Wrocław, s. 211–215.
- Partridge M., 1988, *Serbo-Croat Practical Grammar and Reader*, Beograd.
- Sawicka I., 2000, *Ćwiczenia z gramatyki języka serbskiego/Vežbe iz gramatike srpskog jezika*, Toruń.
- Stanojčić Ž., Popović Lj., 2000, *Gramatika srpskoga jezika*, Beograd.
- Wesołowska D., 1992, *Interferencja międzyjęzykowa jako źródło błędów*, w: S. Grabias (red.), *Język polski jako język obcy*, Lublin, s. 63–68.

Sanja Miletić

LINGUISTIC INTERFERENCE IN FORMULATING CONDITIONAL CONSTRUCTIONS BY POLISH STUDENTS WHO STUDY SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Keywords: Serbian as a foreign language, Polish language, linguistic interference, mistake in teaching language, conditional constructions

Summary. The paper presents the analysis of the mistakes, which are made during the process of formulating the conditional constructions in Serbian language by students of the Slavic Studies in the University of Lodz, who learn Serbian as a foreign language. In addition, the author examines the issue of linguistic interference in formulating the conditional constructions in Serbian as a foreign language. The basis for the investigation is the corpus, containing various kinds of essays and tests which were collected during 6 years of teaching Serbian as a foreign language (Serbian in use) in all levels as long as diverse exercises, intentionally created for the research. Due to the fact that conditional constructions in Polish and in Serbian – despite many similarities – differ from each other and that in Serbian language there is one more syntactic (but not semantic) type of conditional construction, this constructions are very problematic for students, who very often make of the mistakes and moreover those mistakes lead to other ones. The aim of the research is to present all types of conditional constructions in both languages, to compare them and to demonstrate mistakes, made by students as a result of linguistic interference. Another goal is to suggest ways to prevent mistakes in order to avoid or minimize them.